

Ewa Krakowska-Pilch

Dokumentacja konserwatorska prac prowadzonych przez Pracownię Konserwacji Dzieł Sztuki PKZ

Ochrona Zabytków 40/1-2 (156-157), 137-140

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tu możliwość dodawania i odejmowania tworzywa, z którego wykonywana jest rzeźba, a w kamieniu tylko odejmowania nadmiaru materiału bez możliwości ponownego dodania. Ponadto praca w kamieniu wymaga większego wysiłku fizycznego.

Na podstawie zachowanych kilku zdjęć, zresztą bardzo słabych, oraz rysunków opracowanych w Pracowni Naukowo-Historycznej, rzeźbiarze wykonali modele płaskorzeźb nadokiennych parteru, pierwszego i drugiego piętra Zamku elewacji saskiej, a następnie – po zatwierdzeniu przez Komisję Architektoniczno-Konserwatorską – wykonali je w narzucie wapiennym bezpośrednio na elewacji.

W czasie największego nasilenia prac rekonstrukcyj-

nych Pracownia Rzeźby liczyła 17 pracowników. 10–12 osób rzeźbiło w glinie, w kamieniu oraz w narzucie wapiennym. Pod okiem doświadczonych mistrzów wykształciło się kilku młodych rzeźbiarzy, którzy poznali tajniki modelowania w innych stylach oraz technologię i sposoby obróbki materiałów, z których wykonane były rekonstruowane rzeźby.

Tak więc dzięki restytucji Zamku Królewskiego w Warszawie mamy w Polsce nową generację rzeźbiarzy restauratorów i rekonstruktorów.

*Józef Leszek Filarski
PP PKZ – Oddział w Warszawie
Pracownia Rekonstrukcji Rzeźby
Kamiennej i Narzutowej*

THE RECONSTRUCTION OF SCULPTOR'S ELEMENTS AND COMPLEXES IN THE ROYAL CASTLE

As soon as the reconstruction of the Royal Castle in Warsaw, destroyed during the 2nd World War, had been initiated work was also undertaken to open a sculptor's studio attached to the Ateliers for the Conservation of Cultural Property (the PKZ). Its task was to reconstruct rich sculptural decorations made in stone and lime coat. The entire sculptural décor of the Saxon side of the Royal Castle was created in the reign of King Augustus III and came from Jan Jerzy Plesch's workshop.

A number of renowned sculptors, masters in the technology of stone working, took up the job to reconstruct baroque and rococo sculptural complexes in the Castle. They based

their work on the rescued parts of the sculptures and preserved photographs. After the modelling in clay and casting in plaster of 17 big sculptures, the artists started forging them in stone (sandstone from Szydłowiec). They used the same kind of tools that were used by artificers of original works in the 18th century.

The coating technique was employed direct onto the Castle's elevation to produce two large tympana, each 22 m in length as well as all window bas-reliefs imitating plaster models made earlier in the workshop in the scale of 1:1. The restitution of the Royal Castle gave birth to a new generation of sculptors-restorers and reconstruction, educated under supervision of experienced masters.

EWA KRAKOWSKA-PILCH

DOKUMENTACJA KONSERWATORSKA PRAC PROWADZONYCH PRZEZ PRACOWNIE KONSERWACJI DZIEŁ SZTUKI PKZ

W grudniu 1972 roku w nowo powstałym oddziale Pracowni Konserwacji Zabytków pod nazwą Kierownictwo Odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie powołano Pracownię Konserwacji Dzieł Sztuki. Przed Pracownią postawiono szeroki zakres zadań związanych nie tylko z konserwacją ocalałych elementów dekoracji, ale również z rekonstrukcją wystroju wnętrz 17 sal historycznych I piętra Zamku Królewskiego. W ramach Pracowni utworzono zespoły specjalistyczne: konserwatorów dzieł sztuki, modelarzy, snycerzy i pozłotników.

Dyrekcja Muzeum Narodowego w Warszawie przekazała Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki, jako głównemu wykonawcy wnętrz prawie 2000 ocalałych, oryginalnych elementów wystroju wnętrz – fragmenty sztukatorskie, snycerskie, stolarki drzwiowej, okiennej i boazerii, które miały wrócić na swoje pierwotne miejsca. Wszystkie one wymagały nieszablonego podejścia zarówno w trakcie prowadzonych prac, jak i po

ich zakończeniu. W związku z tym utworzono samodzielne stanowisko dokumentalisty, a z czasem, w miarę zwiększania się zakresu zadań, powołano kilkuosobowy zespół.

Głównym zadaniem tego zespołu było opracowanie dokumentacji konserwatorskiej powykonawczej, lecz zarówno ogrom prac, jak i różnorodny profil działania Pracowni, automatycznie narzuciły wiele dodatkowych czynności związanych z procesem przygotowawczym, niezbędnych do opracowania finalnego. Na początku pracy konieczne było stworzenie nowego modelu dokumentacji, która w jasny i czytelny sposób przekazywałaby szeroki zasób informacji dotyczących realizacji wykonywanych zadań. Ponieważ w latach tych nie obowiązywały jeszcze jednolite zasady opracowywania dokumentacji konserwatorskiej, wypracowano własną jej koncepcję, akceptowaną przez ówczesnego dyrektora d.s. naukowo-konserwatorskich Zarządu PP Pracowni Konserwacji Zabytków, dr Jerzego Baranowskie-

go. Później schemat dokumentacji konserwatorskiej oparto na „Instrukcji” opracowanej w 1976 r. przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków.

Ponieważ poszczególne sale zamkowe stanowią zwarte, niejako jednorodne zespoły dekoracji, przyjęto jako zasadę opracowanie kompleksowych dokumentacji dla poszczególnych pomieszczeń, zawierając w nich informacje z przebiegu wszystkich prac prowadzonych przez Pracownię Konserwacji Dzieł Sztuki, tzn. prac modelarskich, sztukatorsko-rzeźbiarskich, konserwatorskich, snycerskich, stolarskich i pozłotniczych. Zgodnie z „Instrukcją” Ośrodka Dokumentacji Zabytków schemat dokumentacji rozszerzono jedynie w niektórych punktach. I tak: wystrój wnętrz sali określono jako jeden obiekt, zamieszczając informacje dotyczące autorów i czasu powstania wystroju, następnie autorów projektu rekonstrukcji, numer dokumentacji projektowej, ogólne wymiary wnętrza, opis ikonograficzny oraz krótki opis historyczny opracowany przez Pracownię Dokumentacji Naukowo-Historycznej PP PKZ – Oddział Zamek. Kolejne punkty – budowa technologiczna obiektów przed i po konserwacji, stan zachowania, przyczyny zniszczeń, program i przebieg prac – zostały szczególnie rozbudowane w celu uwzględnienia wszystkich występujących elementów dekoracji i wykonanych prac. W punkcie „budowa technologiczna” w formie graficznej przedstawiono zbiorczą stratyografię zachowanych elementów sztukatorskich, snycerskich i stolarskich przed i po konserwacji, jak również stratyografię warstw na elementach nowych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na detale złożone. W punkcie „technika wykonania” i „identyfikacja materiałów” omówiono wszystkie rodzaje występujących dekoracji. Przyjęto jednolitą kolejność opisywanych detali: detal architektoniczny, dekoracja sufitu, fasety, gzymsu, dekoracja ścian, stolarka. Przyjęto również jednolity układ wykonywanych prac: konserwacja zachowanych fragmentów sztukaterii, modele detali architektonicznych, modele dekoracji rzeźbiarskich, konserwacja oryginalnych elementów syncerki, modele do dekoracji w drewnie, rekonstrukcja syncerki, złączenia, konserwacja faktkowej stolarki – co mniej więcej odpowiadało faktycznej kolejności wykonywanych prac konserwatorsko-rekonstrukcyjnych. Przebieg prac ilustrowano bogatym serwisem fotograficznym, ukazującym stan zachowania detali przed, w trakcie i po konserwacji, wykonane modele, rekonstrukcje syncerki, złączenia itp. Do każdej dokumentacji załączono planik sytuacyjny – rzut I piętra Zamku Królewskiego z zaznaczeniem omawianego obiektu oraz reprezentatywny wybór reprodukcji zdjęć archiwalnych. Materiał ilustracyjny zamknięto zdjęciami wnętrz pokazującymi stan po rekonstrukcji. Załączono również zdjęcia zmikrofilmowanych rysunków projektowych – widoki ścian, rzut sufitu, na których naniesiono w formie graficznej i opisowej lokalizację wbudowanych oryginalnych fragmentów wystroju. W formie załączników do dokumentacji wprowadzono odpisy komisyjnych ustaleń, dotyczących poszczególnych zagadnień konserwatorsko-rekonstrukcyjnych, odpisy badań laboratoryjnych oraz wyciągi z protokołów Komisji Architektoniczno-Konserwatorskiej przy Obywatelskim Komitecie Odbudowy Zamku Królewskiego, dotyczące ustaleń i odbioru poszczególnych etapów prac, a potem całych wnętrz.

Uzupełnienie dokumentacji konserwatorskiej stanowią rysunki inwentaryzacyjne zachowanych oryginalnych fragmentów wystroju w skali 1:1, 1:2, 1:5 z naniesie-

niem stanu zachowania, przeprowadzonych zabiegów konserwatorskich oraz rekonstrukcji, jak w wypadku nawy Kaplicy czy Sali Tronowej, gdzie z ocalałych fragmentów ornamentu wolutowego i girland zrekonstruowano całe ciągi motywów odpowiedniej długości. Załączono również rysunki warsztatowe wykonane przez Zespół Dokumentalistów. W licznych tomach dokumentacji znalazły wyraz wszystkie tematy związane z konserwacją i rekonstrukcją zarówno wystroju, jak i wyposażenia wnętrza Zamku Królewskiego, które wykonywane były w Zespołach Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki.

Ogółem opracowano 32 dokumentacje konserwatorskie dotyczące wystroju wnętrza zawarte albo w jednym tomie, jak np. *Pokój Oficerski*, albo w kilku lub nawet w kilkunastu tomach jak *Sala Tronowa* i *Sala Rycerska*. Poszczególne dokumentacje zawierają od 10 do 80 stron tekstu i od 2 do 200 zdjęć fotograficznych. Wszystkie wykonane zostały w 4 egzemplarzach, z których 3 przekazano inwestorowi – Dyrekcji Rozbudowy Miasta Warszawa–Wschód.

Jako były kierownik Zespołu Dokumentalistów chciałabym się podzielić swoimi uwagami na temat roli dokumentalisty w Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki. Na podstawie własnych wieloletnich doświadczeń i informacji z różnych pracowni specjalistycznych PP PKZ wiem, że stanowisko dokumentalisty na ogół sprowadza się do czynności technicznych, tzn. przyklejania i opisu zdjęć, maszynopisanie, przygotowania oprawy, a ilość obiektów, np. malarstwa, rzeźby czy sztuki zdobniczej, opracowywanych na bieżąco zamyka się liczbą kilku lub kilkunastu.

Wprawdzie zadania wyznaczone Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki w Zamku Królewskim obejmowały kilkanaście obiektów, czyli sal, lecz na wystrój każdej z nich składały się różnorodne dekoracje w formie girland, rozet, wieńców, ornamentowanych listew, detali architektonicznych i rzeźbiarskich, stolarki, które najczęściej przekraczały liczbę 200 elementów. Już sama liczba elementów dekoracyjnych w poszczególnych salach narzuciła nieszablonowy tok postępowania, a Zespół Dokumentalistów stał się niejako koordynatorem wszystkich prac. Do zakresu działań tego Zespołu należał jednak przede wszystkim nadzór nad ocalałymi oryginalnymi detalami poddawany konserwacji. Ogółem Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki przyjęła do konserwacji i wbudowania 1988 fragmentów sztukaterii, syncerki, stolarki drzwiowej i okiennej, boazerii o powierzchni od kilku cm², jak fragmenty syncerki, do około 2 m² – w wypadku ram, stolarki drzwiowej i boazerii. Dla pełniejszego zobrazowania zakresu prac Zespołu Dokumentalistów skrótkowo przytoczę wykonywane czynności, jakie były niezbędne do prawidłowej realizacji powierzonych zadań przez wszystkie zespoły specjalistyczne Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki, jak i do opracowania finalnego. Przed przyjęciem do konserwacji ocalałych detali zapoznano się z ich stanem zachowania i sposobem przechowywania w magazynach Muzeum Narodowego, tj. w Bibliotece Stanisławowskiej i Łazienkach. Zorganizowano transport do Pracowni zlokalizowanej na podzamczu i dopilnowano właściwego ich składowania na specjalnie przygotowanych regałach. Następnie wszystkie detale zostały sfotografowane. Dokonano obmiarów, opisano stan zachowania oraz budowę technologiczną każdego elementu. Zlecono wykonanie mikrofilmów z zachowanych archiwalnych materiałów fotograficznych

dotyczących wnętrza Zamku. Pozytywy tych filmów stanowiły podstawowy materiał pomocniczy do pełnej identyfikacji i lokalizacji zachowanych fragmentów wystroju. Ponieważ przekazane Zespołowi Dokumentalistów detale tylko w około 50% były zidentyfikowane, szczególnie dużo czasu poświęcono wnikliwej i żmudnej analizie wszystkich elementów porównując je z dokumentacją archiwalną w celu ustalenia precyzyjnej ich lokalizacji.

Należy tu jeszcze powiedzieć o przeprowadzonej przez Zespół Dokumentalistów, na zlecenie inwestora, inwentaryzacji i analizie ocalałych fragmentów stolarki zgromadzonych pod wiatą na podzamczu oraz powtórny penetrowaniu magazynów Muzeum Narodowego w Warszawie i innych miejsc, w których czasowo przechowywano detale pochodzące z Zamku do momentu rozpoczęcia odbudowy. W trakcie tych poszukiwań w Pałacu Wilanowskim udało się odnaleźć m.in. skrzynię zawierającą piękny zespół snycerki pochodzącej z Sali Audiencyjnej oraz fragmenty dekoracji metalowej, złoczonej pochodzącej z Sypialni Królewskiej. Te ostatnie potwierdziły niezbitnie nasze wcześniejsze przypuszczenia, oparte na analizie zdjęć archiwalnych, dotyczące materiału, z jakiego dekoracja ta pierwotnie została wykonana.

Szczegółowo zapoznano się z aktualną dokumentacją projektową, na podstawie której ustalono zakresy prac dla poszczególnych zespołów specjalistów. Zespół Dokumentalistów wykonał również niezbędne rysunki warsztatowe w skali 1:1, między innymi dekoracji sufitu i fasety do Sali Rycerskiej, fasety i całej dekoracji snycerskiej w Sali Tronowej oraz dekoracje fasety do Sali Balowej.

W miarę postępu robót Zespół Dokumentalistów przygotowywał dla poszczególnych grup modelarzy, snycerzy, konserwatorów, pozłotników komplet dokumentacji obejmujący odpowiednie rysunki projektowe, zidentyfikowane i zlokalizowane oryginalne fragmenty dekoracji, modele, komisyjne ustalenia dotyczące kolejnych faz rekonstrukcji, zdjęcia archiwalne, zalecenia konserwatorskie oraz inne informacje dotyczące np. snycerki – liczby danych elementów, długości odpowiednich odcinków listew itp.

Zespół Dokumentalistów stanowił również ogniwo pośrednie między Komisją Architektoniczno-Konserwatorską i nadzorem autorskim w zakresie dokonywania ustaleń i wprowadzania korekt do projektów technicznych. Przez cały czas ściśle współpracował z Pracownią Dokumentacji Naukowo-Historycznej. Stale nadzo-

rował poziom wykonywanych prac, ich zgodność z dokumentacją projektową i przekazami archiwalnymi. Nadzorował również montaż oryginalnych fragmentów w poszczególnych dekoracjach, ilość zrekonstruowanych elementów oraz zapewniał ich właściwe zabezpieczenie i składowanie przed ostatecznym osadzeniem w wyznaczonym wnętrzu. Dotyczyło to zarówno prac realizowanych przez zespoły specjalistyczne Pracowni Konserwacji Działa Sztuki, jak i licznych podwykonawców z innych oddziałów PP PKZ. Zatwierdzone przez Komisję Architektoniczno-Konserwatorską modele detali architektonicznych przekazywał do powielania w Pracowni Sztukatorskiej i uczestniczył w odbiorze gotowych wyrobów.

Przez cały czas trwania prac kolejne fazy konserwacji i rekonstrukcji rejestrowano na zdjęciach fotograficznych, a następnie opisywano je, segregowano i po skompletowaniu włączono do dokumentacji końcowej. Dla tych celów Pracownia Fotograficzna PP PKZ – Oddział Warszawa wykonała ok. 3000 negatywów. W końcowej fazie rekonstrukcji wnętrza Zespół Dokumentalistów sprawował nadzór nad montażem gotowych elementów wystroju wnętrza we właściwych, wcześniej ustalonych miejscach. Jednocześnie rejestrował lokalizację wbudowanych oryginalnych fragmentów sztukatorskich, snycerskich oraz stolarki drzwiowej, okiennej i fragmentów boazerii.

Z przyjętych do konserwacji 1988 fragmentów wystroju wnętrza Zamku Królewskiego zidentyfikowano i zlokalizowano 1048. Z tej liczby wbudowano 988 detali odpowiadających przyjętej koncepcji architektonicznej i konserwatorskiej. Pozostałe, jako pochodzące z nieakcentowanych etapów przebudów wnętrza, zwrócono Dyrekcji Zamku Królewskiego.

Na zakończenie chciałabym jeszcze raz podkreślić, że wykonanie tak ogromnego zadania, jakie postawiono przez Pracownię Konserwacji Działa Sztuki, nie byłoby możliwe bez sprawnie działającego Zespołu Dokumentalistów ponoszącego między innymi odpowiedzialność za właściwą realizację zadania. Trud i zaangażowanie wszystkich jego pracowników znalazły ostateczne odzwierciedlenie w odtworzonych wnętrzach Zamku Królewskiego w Warszawie oraz przekazanej użytkownikom powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej.

*Ewa Krakowska-Pilch
PP PKZ – Oddział KAM w Warszawie*

DOCUMENTATION OF CONSERVATION WORKS CARRIED OUT BY THE WORKSHOP FOR THE CONSERVATION OF WORKS OF ART ATTACHED TO THE STATE ATELIER FOR THE CONSERVATION OF CULTURAL PROPERTY

In December 1972 the Workshop for the Conservation of Works of Art was brought to life in a newly created branch office of the Atelier for the Conservation of Cultural Property, called the Main Office for the Reconstruction of the Royal Castle. Its task was the conservation of preserved elements of original decorations and the reconstruction of the interiors of 17 historic rooms. To this aim specialized teams were formed such as conservators of works of art, modellers, wood carvers and gilders. All the preserved elements of the décor of the interiors, coming to ca 2,000 details, were passed by the National Museum in Warsaw to this Workshop as the main constructor.

A wide variety of types of work, the number of original stucco, wood-carving and carpenter's elements which were

to return to their original place required a specific approach to the entire problem as well as the drawing of a new model of conservation documentation. Because of the fact that each room represents a compact and homogenous set of decoration, it was decided to work out comprehensive documentation for individual rooms. One set of the documentation contained information on the course of all works carried out by the Workshop for the Conservation of Works of Art. Treating the décor of the interior as one structure the information included contained data concerning authors, time and execution, authors of the reconstruction design, number of design documentation, general dimensions of the interior, its iconographic description and a short historic outline prepared by the Scientific and Hi-

storic Documentation Department of the Castle's branch office. Other data concerning technological construction, condition, causes of decay, programme and course of decay, programme and course of work were particularly expanded and they comprised all elements of the décor. The described details were presented in a uniform order: ceiling decorations, bed-moulding and cornices, wall decorations, wood-work. A uniform arrangement was also adopted in presenting the work done: conservation of preserved elements of stucco work, models of architectonic decorations, model of sculptor's decorations, conservation of original elements of wood carving, models for decorations in wood, reconstruction of elements carved in wood, conservation of old carpentry elements. The course of the works was well-illustrated with photographs showing the condition of details prior to, during and after conservation, models made, reconstructed wood-carved elements, gildings. Each documentation was provided with a location plan – projection of the 1st floor of the Royal Castle, pointing out the object discussed as well as a choice of the reproductions of archival photos. Attached were also photographs of the interiors that depicted the condition after reconstruction. Pictures of walls and projection of the ceiling, put on micro-filmed draft drawings, show graphically and descriptively the location of in-built original details of the décor. Copies of commission agreements on individual conservation and reconstruction problems, results of laboratory studies as well as extracts from the minutes of the meeting of the Architectonic and Conservation Commission on the agreements and the acceptance of individual stages of work as well as the entire interiors have been added as enclosures. Documentation includes also conservation drawings in the scale of 1:1, 1:2 and 1:5 of originally preserved elements of the

décor, depicting the condition, conservation and reconstruction work. Altogether 32 sets of conservation documents have been prepared, compiled into one volume, just as is the case with "Officers' Room" or eleven volumes in the case of "The Throne Room" or "The Room of the Knights". Individual documentations have 10 to 80 pages and 2 to 200 photographs.

In order to accelerate the rate of work the team of registrars was assigned the task of a coordinator of the entire work carried out in the Workshop, including:

- the analysis of the condition of the preserved rescued details; transportation from the place of storing and to ensure proper climatic conditions;
- identification and location of the elements based on the analysis of the available iconographic material,
- preparing the lists (with regard to the quantity and quality) of missing element,
- transfer of all material to individual teams of specialists,
- regular supervision of the work done,
- carrying out a descriptional and functional registration of successive stages of work and location of original elements,
- preparing conservation documentation.

The scale of the problem can be illustrated by the following data: altogether 1,988 details of the décor of the interior of the Royal Castle were covered by conservation. Out of this number, 1,048 details were identified and situated. 988 of them, corresponding to the adopted architectonic and conservation concept, were built into the present interiors. The remaining elements coming from unaccentuated stages of reconstruction of interiors were given back to the management of the Royal Castle in Warsaw.

ANDRZEJ ŁOTYSZ

PROBLEMATYKA DOKUMENTACJI POWYKONAWCZEJ

W roku 1969 zarządzeniem nr 12 naczelnego dyrektora PKZ została wprowadzona w życie i zalecona do stosowania w Pracowniach Dokumentacji Naukowo-Historycznej przedsiębiorstwa „Instrukcja o układzie dokumentacji konserwatorskiej z przebiegu prac budowlano-konserwatorskich”. Stanowiła ona ostateczną kodyfikację stosowanej w PKZ zasady, nakazującej szczegółową rejestrację wszelkich działań i poczynań występujących w procesie konserwatorskim, tym razem w odniesieniu do zabytków architektury i budownictwa.

W intencji autorów instrukcji dokumentacja z przebiegu prac budowlano-konserwatorskich miała stać się ilustrowanym zapisem kolejnych etapów budowy, rejestrującym przebieg i postępy prac, a także – a nawet przede wszystkim – informującym o metodach ich prowadzenia, stosowanych technikach i technologiach, użytych do konserwacji materiałach, wprowadzonych do obiektu instalacjach. Słowem, o tym wszystkim, co ukryte pod warstwą tynku, okładziną kamienną lub boazerią staje się niewidoczne i niedostępne. Zestaw zdjęć fotograficznych, uporządkowany zgodnie z chronologicznym układem tekstu, miał prezentować obiekt od stanu przed rozpoczęciem robót, poprzez wszystkie etapy prac budowlanych i wykończeniowych, aż do ich zakończenia. Źródłem informacji – oprócz oględzin dokonywanych w trakcie wizytacji obiektu w ramach nadzoru konserwatorskiego – miały być dzienniki budowy i protokoły z porad i komisji konserwatorskich.

Jednocześnie instrukcja przewidywała uzupełnienie dokumentacji informacjami dodatkowymi: danymi adresowymi zabytku, krótkim zarysem jego historii, a także charakterystyką programu konserwatorskiego opracowanego na podstawie wyników badań historycznych, architektonicznych i archeologicznych, którego konkretyzacją była dokumentacja projektowa.

Proponowany przez instrukcję schemat opracowania znacznie przekracza zapowiedź zawartości określoną tytułem dokumentacji. Dokumentacja sporządzona w myśl wskazań instrukcji nie jest prostą ewidencją działań konserwatorskich i uzyskanych dzięki nim efektów. Stanowi raczej rodzaj kompendium wiedzy o procesie konserwatorskim, zawierające najistotniejsze informacje i skróconą charakterystykę wszystkich jego faz: od prac naukowo-badawczych, poprzez propozycje i decyzje projektowe, aż do zakończenia prac realizacyjnych. Zaopatrzona w spis dokumentacji naukowo-badawczych i projektowych, wraz z notami bibliograficznymi i wskazaniem miejsca ich przechowywania, staje się źródłem historycznym o niebagatelnym znaczeniu dla przyszłych badań historycznych i działań konserwatorskich. Wymóg opracowania podsumowania i charakterystyki wyników prac ze stanowiska konserwatorskiego daje możliwość podania również ocen krytycznych, pozwalających uniknąć popełnienia błędów w przyszłości, kiedy zabytek zostanie poddany kolejnej konserwacji. Celowość opracowywania takiej dokumentacji jest oczywista dla każdego historyka sztuki czy architekta,